

Igal aastal tuleb oma mihklikuu

Autor

Ain Kallis

Ilmateadlane Ain Kallis kirjutab ilmast iga kuu.

Kui astronoomiline sügis põhjapoolkerale jõudis, oli Eestimaal kliimaatiline sügis juba alanud. Too esimene saabub igal aastal pea ühel ajal, teine aga nii, nagu taevataat juhatab.

Kui mullu lõppes suvi -2° aeg, mil ööpäeva keskmine õhutemperatuur püsib üle 13 plusskraadi - Tartumaal rekordiliselt hilja, alles 30. septembril, siis tänavu jahenes ilm sügiseseks juba 27. augustil.

Pärast mõnusat augustit tegi mihklikuine ilmapööre inimesi kurvaks: vihm kiusas nii põldudel, ehitustel kui teedel.

Agrometeoroloog Laine Keppart nentis lühidalt: «Vihm takistas taliviljade külvi, rapsi-, kartuli- ja köögiviljakoristust. Liigniiskus muutis tärganud orased kollaseks.»

Haruldane vihm

Seda, kuidas ilm kartulivõttu mõjutab, mäletan kolhoosiaegadest vägagi hästi - tuli ju kehvadel sügistel nädalaid maal nn ššefina töötada.

Toona oleks ehk Eestisse saanud ühe Guinnessi rekordi - nimelt töötas Nõo sovhoosis kartulikuuhjade matmise brigaad, mis koosnes ainult Tõravere observatooriumi teadusdoktoritest ning -kandidaatidest!

Sademeid tuli tänavu väga ebaühtlaselt. Saartel ja Lääne-Eestis sadas kohati ligi kaks kuunormi vihma (Vilsandil 128 millimeetrit), riigi kaguosa pääses kuivema nahaga.

Tõelist paduvihma (seda juhtub meie maal kaunis harva) said 2. kuupäeval tunda Kunda ja Virtsu elanikud 2° kuue tunniga sadas seal vastavalt 28 ja 21 millimeetrit ehk ligi pool kuunormist!

Eesti keskmiseks vihmakoguseks arvutati 78 millimeetrit ehk 107 protsenti pikaajalisest keskmisest.

Septembris esines ka üks tavatu sajuliik, nimelt kilplutikate oma. Ööl vastu 10. kuupäeva olevat Ruhnu saarel maabunud sadu putukaid. Karu asemele.

Sügis keeras suveks

Kuidas sügiskuul soojaga lood olid? Esimesed kaks kümmepäevakut olid kuni kolme kraadi võrra

tavapärasest jahedamad. Paaril ööl esines öökülma, maa oli hallavalge.

Kuu lõpus keeras ilm suisa suviseks. Kahel viimasel päeval mõõdeti maksimumtemperatuurideks isegi 23 kraadi. Seega 7-8 kraadi rohkem, kui sel ajal tavaks on. Viimase poole sajandi jooksul on viimane dekaad tänavusest soojem olnud vaid aastatel 2006 ja 2005.

Kui EMHIs ilmast kokkuvõtted tehtud said, selgus, et keskmine õhutemperatuur oli Eestis 11,4 kraadi ehk 0,7 kraadi normist kõrgem.

Kõige soojem oli saartel (Vilsandil keskmiselt 13,6 ja Ristnas 13,2 kraadi), jahedam Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas keskmiselt 10,5 kraadi).

Septembri maksimumtemperatuur saadi Võrust, kus 29. septembril kerkis termomeetri näit 23,4 soojapügalani; kuu madalaim temperatuur aga registreeriti 10. kuupäeval Jõhvis: seda langes kraadiklaasi elavhõbedasammas suisa 1,6 külmakraadini.

Mida võiks oktoobrilt oodata?

Senine viina- või porikuu on kulgenud nagu ajalehtede huumorinurk - puha kordused. Ka ilmad on juhtunud ühetaolised: hallid, tülpimapanevad ja niisked. Vahel satub mõni säravama päikesega või tugevama tuulega päev sekka kui uudne anekdoot.

Samas pole sügis kehv juhtunud, ehkki õiget eakate naiste suve ei ole küll saabunud: selleks on vaja, et vahepeal oleks külm, halladega periood, mille järel võiks jälle õhusoojast mõnu tunda. Pealegi - alati on paslik meenutada inglise kõnekäändu: naeratage, hullem on veel ees! Ja nii kindlasti ongi. Igasugu ilmamudelid ennustavad, et oktoober jätkub endiselt muutliku ilmaga, ajuti tuleb lörtsi, vihma, isegi lund ning muud kraami - seega kõike, mida sellelt kuult oodata on. Keskmine õhutemperatuur peaks aga olema normilähedane, kohati madalam.

Välismaalt

Orkaan Felix muutus Atlandil troopilisest tormist kõrgeima kategooria orkaaniks vaid 51 tunniga - teine koht 1960. aastal möllanud Etheli järel.

Marbella kuurorti Hispaanias pommitati. Haavata sai 18 inimest, sadadel autodel purunesid aknad. Seda kõike tegi taevane mafiooso - rahe.

Aastate eest

1907. aasta sügiskuu oli Tartus jahe (9,8 kraadi) ning kuiv (sademeid 29 millimeetrit).

Päevalehes kirjeldati ilmaelu:

☐ Londonist. 25. sept. lasti sõja õhulaev ülesse. Õhulaev viibis 3 ½ tundi õhus. Siis ta laskis ennast Kristall palee juures maha.

☐ Vastseliinast. Öökülmad hakkavad meie pool viljadele liiga tegema. Karduli võtmine on ka pea kõikidel alanud, maha arvatud mõnel laisemal peremehel.

☐ Ajalehed toovad teateid veeuputuse üle Hispanias. Bartselona linna naabruses olevad maad näevad välja justkui järved.

☐ Saaremaad ähvardab tänavu näljahäda külma kevade, paha suve ja varemalt tulnud öökülmade pärast.

Teadusüllatus

Projekti ASTRA kaudu teatati, et Pärnut, Läänemere maade Atlantist, ähvardab ligi meetrine merepinna tõus. Klimatoloogide seltsis leidsime, et peale uudise, et Lääne-Eesti vajub (seni teadsime, et kerkib paar millimeetrit aastas), ennustati suuremat veetõusu kui värskest Nobeli rahupreemiaga pärjatud klimatoloogid oma hullemates stsenaariumides välja pakuvad!

Antropogeenne kliimamuutus on sealkandis olnud küll kiire, aga seda linna- ja maaisade tõttu, kes saatsid kuurortlinna ilmajaama sisemaale lihtsa põhjendusega: «Kas teate, kui palju maksab maatükk Pärnus?!»